

Puček, Ema

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:215:897957>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI
NASTAVNIČKI ODSJEK
DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

DIPLOMSKI RAD

Rijeka

Ema Puček

Zagreb, rujan 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI
NASTAVNIČKI ODSJEK

DIPLOMSKI RAD

Rijeka

Ema Puček

Mentor: red. Prof. art. Petar Barišić

Zagreb, rujan 2019.

SADRŽAJ:

1. SAŽETAK.....	1
2. UVOD	2
3. RIJEKA EMOCIJA.....	3
4. ŠTO MENI ZNAČI RIJEKA	6
5. O VODI I RIJEKAMA.....	7
6. RIJEKA KUPA	9
7. LAPIS LAZULI – ULTRAMARIN	11
8. MODRA.....	19
9. PROCES RADA	20
9.1 Pretproces	20
9.2 Proces	25
9.2.1 Oblikovanje polukruga.....	25
9.2.2 Papier-mâché (kaširanje)	26
9.3 Produkt	30
10. UTJECAJI UMJETNIKA, RADOVA, PROSTORA.....	35
11. DODATAK.....	37
11.1 POEZIJA.....	37
11.2 Prijevod.....	39
12. LITERATURA:.....	42
13. Slikovni izvori:.....	43

1. SAŽETAK

Ovaj diplomski rad zamišljen je kao objekt u prostoru. Sam objekt suma je prethodnih iskustava, emocija, misli i spoznaja dobivenih tijekom obrazovanja, od Srednje škole sve do Akademije. Tema ovog rada ujedinjuje privatan i akademski život autorice u jednu neodvojivu cjelinu. Temu rada autorica je otkrila sasvim slučajno, provodeći ljetne praznike u malom mjestu kraj Rijeke. Rijeka je potaknula autoricu da spozna i usvoji nove vrijednosti prema prirodi i ljubavi. Za autoricu Rijeka znači ponovno rođenje, ponovno otkrivanje „bitne“ stvarnosti. Još od Srednje škole autoricu je u njenim likovnim radovima pratila duboka nijansa ultramarin modre boje. Ta se je boja reflektirala i na ovaj rad, zbog svojih specifičnih osobina i značenja. Rad se izrađivao u nekoliko etapa. Najprije se postavila konstrukcija, zatim je na konstrukciju lijepljena i oblikovana kaširana smjesa te je na posljetku objekt bojen u ultramarin nijansu modre boje. U nastavku teksta autorica objašnjava cijeli proces, od nastanka ideje do izrade rada.

Ključne riječi: *modra boja, objekt u prostoru, Rijeka, ultramarin.*

2. UVOD

Plava je boja od Boga zauvijek određena kao izvor radosti; i bilo da je stalno gledamo nad glavom ili je kristalizirana tijekom tisuća godina u jedan jedini i neusporedivi kamen, priznanje njene ljepote podjednako je prirodno, jednostavno i trenutno.¹

¹Grgić, J. (2016) Nova Akropola, Lapis lazuli <https://nova-akropola.com/znanost-i-priroda/priroda/lapis-lazuli-kamen-zvezdanog-neba/> (Obnovljeno 17.8.2019. Posjećeno 3.7.2019.)

3. RIJEKA EMOCIJA

Diplomski rad temelji se na mojim osjećajima i viđenjima rijeke i prirode.

Sve je započelo jednog predivnog i vrlo vrućeg ljetnog dana. Ljetne praznike djelomično sam provodila u malom naselju smještenom na obali rijeke Kupe. Nikada se ranije nisam toliko često susretala s rijekom kao s ovom, u koju sam se naposljetku i zaljubila. Zaista su dani koje sam boravila kod rijeke bili nekako posebni, imala sam osjećaj kao da svaki dan zaista proživljavam, potpuno ispunjena, da se sa svakim danom u zoru rađam, a u sumrak polako umirem. Osjećala sam cijelim bićem beskrajnu moć i čaroliju prirode.

No jedan će mi dan zauvijek ostati u sjećanju. Taj me dan probudio, taj dan probudio je ono skriveno u meni, taj je dan probudio rijeku emocija u meni. Toga dana dogovorili smo vožnju čamcem, nešto poslije podne, kad je sunce bilo još visoko. Nisam nikada plovila čamcem po rijeci, tako da nisam znala što očekivati, bilo me pomalo strah, ali bila sam silno uzbuđena, jedva sam čekala zaploviti.

U čamcu su bili moji prijatelji, pas i čovjek kojega beskrajno volim i poštujem. Prošlo je nekoliko sekundi otkad smo sjeli u čamac i već smo bili na sredini rijeke. Tada sam se počela osjećati pomalo bespomoćno i tjeskobno i obuzeo me nemir, ali unatoč tom nemiru bila sam poprilično radoznala, a rijeka se tako sjajila. Skupivši hrabrost, pružila sam ruku s jedne strane čamca i dotaknula površinu vode. Doimala se hladna na mojoj zagrijanoj ruci. Tada sam pogledala u vodu i potpuno se očarala viđenim – rijeka je bila toliko bistra da sam na riječnome dnu mogla prebrojiti svaki kamen, travku, potonulo deblo ili granu bez obzira na njezinu dubinu. Ispod mene nalazio se jedan potpuno drukčiji, ljepotonosan ali pomalo zastrašujući svijet, jedan vodoravni svemir s posebnim bićima i zakonitostima. Svijet kojemu mi ljudi zapravo ne pripadamo, a ipak jest dijelom nas. Vrlo je čudan taj osjećaj, kad sjediš u čamcu, samo te nekoliko milimetara krute materije dijeli od uranjanja u vodu, u rijeku. Očarale su me nijanse zelene i plave, modrozeleni reljef riječnoga korita koji nikako ne možete vidjeti s obale. Nisam mu se mogla nadiviti. Jesu li moje oči zaista vidjele to što su vidjele ili je riječ o nekoj iluziji? Stali smo na mjestu gdje je rijeka bila nešto viša od gležnja odakle sam

mogla bez problema prehodati s jedne na drugu stranu obale. I jesam, hodala sam, hodala i trčkarala, i tako bezbrižno trčkarajući po plićaku osjećala rijeku. Međutim, nešto me zvalo da krenem uzvodno. Usporila sam svoj korak i kako sam hodala, rijeka je postupno postajala sve dubljom, hladnijom. Ovoga puta sve je nekako bilo drukčije, odjednom se sitan šljunak pod stopalima činio kao novi osjet, hladna voda na koži... sve je bilo nekako jače, osjećala sam se poput djeteta koje po prvi put doživljava cjelovite osjete. Svakim korakom moje je tijelo sve više uranjalo u vodu, a što sam dublje ulazila u vodu, to je postajalo sve napornije. Osjećala sam se kao da izvodim performans, ozbiljan performans zajedno s rijekom – ja hodam prema njoj, a ona prema meni i borimo se, zajedno se borimo. Nakon što je više od pola mojega tijela bilo u vodi, rijeka je odjednom postala prejaka. Osjetivši strahopoštovanje, krenula sam natrag k čamcu, nizvodno. Da, nizvodno je bilo lakše, puno lakše – rijeka kao da me poticala, gurala naprijed. Prolazila sam pokraj velikih busena trave koji su se graciozno, lelujavao i lagano kretali u vodi. Zastala sam pokraj jednoga koji je izgledao kao da je živ. Iako me inače to vrlo odbija, usudila sam se dodirnuti tu travu – u tom sam trenutku osjetila samo jaku znatiželju taktilno dokučiti tajanstvenu prirodu riječnih trava.

Dojmovi toga dana bijahu vrlo snažni i dugotrajni otvarajući pitanje što se u meni taj dan uistinu dogodilo i zašto je baš taj dan bio toliko dojmljiv. Bila je to prijelomnica u mom osjećanju prirode. Otada gotovo svaki susret s prirodom doživljavam ispunjena snažnim emocijama, s velikim poštovanjem i zahvalnošću, kao jednu veliku majku Zemlju, ženu koja rađa, daje plodove i hrani nas malene.

Slika 1: Rijeka Kupa

Razmišljajući o temi diplomskoga rada, ta mi se *riječna* tema činila nekako najviše nalik meni samoj. Kada sam zatvorila oči i razmišljala o tome doživljaju, stalno mi je u svijest dolazila mrlja duboke ultramarin boje. Tada sam odlučila poslušati onaj mali unutarnji glas te upravo ta razmišljanja, osjete i boju oživjeti i uprostoriti. Razmišljanje u 3D daje mi drukčiji, rekla bih realniji pogled na svijet. U umjetničkome svijetu imam osjećaj da mogu stvoriti sve, a u realnom svijetu znam da ne mogu. Dualnost je, prisutna u većini mojih radova, najčešće prikazana kao muško-ženska dualnost, odnosno povezanost.

4. ŠTO MENI ZNAČI RIJEKA

Uroniti u rijeku bilo je poput ponovnoga krštenja, koje mi je ovaj put darovala priroda. Olakšanje nakon izranjanja jednako je osjećaju oslobađanja od poteškoća, poput oslobađanja od grijeha. Dakako, svjesna sam da problemi ne nestaju, ali se odjednom čine rješivim. Tako se, u odnosu na neosjetljivo svakodnevlje, u meni stvorilo potpuno drukčije shvaćanje prirode i njezinih blagodati koje nam tako nesebično pruža, a koje mi tako sebično iskorištavamo. Ovaj rad svojevrsni je *hommage* prirodi i svemu što nam ona daje. Kad god mi se čini da imam neki nerješivi problem ili sam u velikim previranjima i dubokim mislima, volim otići do rijeke. Samim gledanjem u rijeku – jednom je netko rekao da *je uvijek dobro uz vodu* – i razmišljanjem o problemima koji me muče osjećam nekako kao da rijeka pomalo navire u moje misli i svojim otjecanjem odnosi tu maglu i jednostavno blagotvorno pročisti um.

Pjesma poznatoga glazbenika i kantautora Brucea Springsteena „*The River*“ (rijeka) razmatra sličnu problematiku kojom se i sama bavim. Pjesma govori o njegovoj mladosti i brojnim problemima s kojima se susretao, i upravo tu se pojavljuje motiv spasenja, motiv rijeke, do koje je odlazio kad god bi imao problema, kad god bi se htio maknuti od grube i pomalo hladne sredine u kojoj se nalazio. Na kraju pjesme rijeka presuši i spasenje nestaje. On se prisjeća rijeke s melankolijom i težinom u glasu, svjestan da rijeke više nema, no sjećanje na rijeku i na spasenje nikada neće zaboraviti.

Poveznicu možemo pronaći i u umjetničkoj poeziji, primjerice u lirskoj pjesmi Maka Dizdara *Modra rijeka* u kojemu je lirski subjekt svjestan postojanja rijeke (*Ima jedna modra rijeka...*), i nas u tome postojanju: ona *tisuć ljeta duboka jest – ali – valja nama preko rijeke*. Vrlo snažan dojam na mene je ostavila *rock* obrada te pjesme Indexa² – moja duša silno osjeća tu čežnju i ljepotu. Uistinu, rijeke imaju nadvremensku ljepotu, sve rijeke, a osobito moja Kupa.

5. O VODI I RIJEKAMA

Voda predstavlja život, asocijacija je na rođenje, plodnost i osvježenje. Voda je jedan od četiriju stvaralačkih elementa na Zemlji prema tradicionalnoj zapadnjačkoj filozofiji i prema njoj prikazana je kao simbol valovite linije (ili više njih) ili kao jednakostraničan trokut okrenut vrhom prema dolje. Voda ima dva okusa: može biti slatka (rijeka, jezero) ili slana (more), no nema boju ni oblik.³

U mnogim svjetskim religijama poput kršćanstva, hinduizma, islama, judaizma voda je simbol čistoće i pročišćenja. U kršćanskom kontekstu voda ima brojna važna značenja. Krist je hodao po vodi i pretvorio ju u vino, a ti se činovi mogu promatrati kao transcendencija zemaljskoga stanja. Kršćani se krste vodom ili u vodi, simboliziraju pročišćenje duše i priznanje vjere.

Također voda može biti razorna, voda topi i erodira, ispire i troši najgušći kamen uz dovoljno vremena. Obilježja su vode tečnost i kohezivnost. Boje su asocijirane vodom plava ili zelena. Tekuća voda obično predstavlja promjenu i protok vremena.

Kaže se da svaka rijeka ima svoju životnu priču, poput čovjeka, ona se rađa, živi i umire.

² <https://www.youtube.com/watch?v=gKcZcKGGRxc>

³ Usporedi: Wikipedia, natuknica: *Water*, <https://en.wikipedia.org/wiki/Water> (Obnovljeno: 17.8. 2019. Posjećeno 3.7.2019.)

Rijeka ima brojna simbolička značenja:

Simbol je snage prirode, simbol plodnosti (hrani tlo), simbol prolaznosti vremena, simbol života (kretanje od izvora do ušća).

Rijeka ima dvije bitne esencije: 1. ženska je esencija da daje život i hrani, 2. muška je esencija da vodom rijeka plodi zemlju i tako nastaju novi procesi, novi životi.

Zavoji i prepreke koji su dijelovi dugoga putovanja jedne rijeke, simboliziraju zavoje i prepreke tijekom našeg zemaljskog života. Rijeka nas podsjeća da je jedini put na koji možemo krenuti naprijed, nema vraćanja. Kao i život, i rijeka ima različite periode, ponekad su to kušnje, turbulentne i vrlo kaotične, brze, no postoje razdoblja kada naglo skreće, smiruje se, teče lagano, ponekad i potpuno prestaje.

Rijeka simbolizira granicu, od davnih početaka smatrana je prirodnom granicom (između država), dijeli različite civilizacije, u ovom aspektu prelazak preko rijeke iz poznatog u nepoznato okružje, simbol je avanture, odvažnosti, smjelosti, ponekad čak i inicijacija.⁴

Svim svjetskim civilizacijama rijeke su bile simbol života, plodnosti i postojanosti. U drevnoj Kini prelazak preko rijeke za mlade je parove imalo veliku simboličku važnost: za vrijeme proljetnog ekvinocija prelazili su preko rijeke da ih pročisti i pripremi za plodnost, za zajednički život. Kada je riječ o grčkoj kulturi i običajima, Grcima su rijeke bile predmet obožavanja, njima su prinostili žive životinjske žrtve, u rijeke su ulazili tek nakon obreda čišćenja i molitve. Rijeke su im ulijevale strahopoštovanje; prema Heziodu; *Nikad ne prelazite vode rijeke vječnog toka prije nego što ste izgovorili molitvu, očiju uprtih u njihove veličanstvene struje, prije nego što ste ruke umočili u mirisni i bistri val. Tko prijeđe rijeku a da ruke nije očistio od zla kojim su uprljane, privući će na se bijes bogova, koji će na nj poslati strašne kazne.*⁵

Prelazak preko rijeke može imati i drugu simboliku, u grčkoj mitologiji rijeka Styx bila je transcendentalna granica prelaska iz svijeta živih u svijet mrtvih, prelazak iz nižega stanja svijesti u viši. Vrlo je slično u egipatskoj kulturi: nakon rituala i mumificiranja, tijela pokojnika

⁴Panek, J. (2009) A Seeker's Thoughts <http://www.aseekersthoughts.com/2009/07/rivers-as-symbol-part-1.html> (Obnovljeno 17.8.2019. Posjećeno 3.7.2019.)

⁵ Chevalier, J., Gheerbrant, A. (2007) *Rječnik simbola: Mitovi, snovi, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi*, Jesenski i Turk, Kic, Zagreb

prevožena su na zapadnu stranu rijeke Nil gdje se nalazio ulazak u nekropole (gradove mrtvih). Nekropole su bile smještene na zapadnoj strani jer sunce zalazi na zapadu i po njihovim vjerovanjima započinje svoje podzemno putovanje koje kulminira ponovnim rođenjem prateći jutro.⁶

Simbolički smisao pojma – „ući u rijeku“ – za dušu znači ući u tijelo. Tijelo ovdje postoji samo privremeno, otječe poput vode, svaka duša posjeduje svoje tijelo, taj prolazni dio svog postojanja – svoju rijeku.⁷

Platonova je teorija vrlo kratka i jasna: *Ne možeš dvaput ući u istu rijeku*. Tales iz Mileta, grčki filozof također je rekao: *Princip je svih stvari voda, sve dolazi iz vode i sve se pretvara u vodu*.⁸ Voda i rijeke su oduvijek imale bitne, rekla bih čak i krucijalne uloge u ljudskom životu. Od malih naselja do velikih gradova, svi su redom bili smještani uz obale malih i velikih svjetskih rijeka. Naravno da ni Hrvatska u tome kontekstu nije iznimka – ponosni smo na divne vodotokove i bogatu mrežu rijeka koja se prostire njezinim teritorijem.

6. RIJEKA KUPA

Kupa je najduža od svih rijeka u Republici Hrvatskoj koje od izvora do ušća teku unutar državnih granica. Njezin je tok dug 292 kilometra, a izrazito je raznolika, što geološki i reljefno, što florom i faunom u sebi i oko sebe. U gornjemu dijelu svojega toka nalazi se u krševitom, brdsko-planinskom Gorskom kotaru, nakon toga proširuje se i mirno vijuga sjevernim dijelom Karlovačke županije, Pokupljem teče mirno kao prava nizinska rijeka i tako sve do Siska gdje se ulijeva u rijeku Savu. Izvor rijeke Kupe smješten je u podnožju planine Risnjak. Jezerasta oblika, predivne tirkizne boje, okružen je vapnenačkim stijenama i goranskom šumom. Kupa pripada

⁶ Panek, J. (2009) *A Seeker's Thoughts* <http://www.aseekersthoughts.com/2009/09/rivers-as-symbol-part-2.html> (Obnovljeno 17.8.2019. Posjećeno 3.7.2019.)

⁷ Chevalier, J., Gheerbrant, A. (2007) *Rječnik simbola: Mitovi, snovi, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi*, Jesenski i Turk, Kic, Zagreb

⁸ Wikipedia, natuknica: *Voda kao počelo* https://hr.wikipedia.org/wiki/Tales#Voda_kao_po%C4%8Delo (Obnovljeno 17.8.2019. Posjećeno 3.7.2019.)

riječama crnomorskog slijeva, te sa sobom nosi gotovo sve pritoke rječica, rijeka i potoka iz Gorskog kotara, Korduna, Banije i dijela Like – u tisućama kilometara dug put prema Crnom moru. Da je Kupa jedna od najčišćih rijeka u RH, potvrđuje i činjenica da se u njoj nastanjuju salmonidne vrste poput pastrve, lipljana i mladice za koje je poznato da trebaju čistu, bistru i hladnu vodu bogatu kisikom.⁹

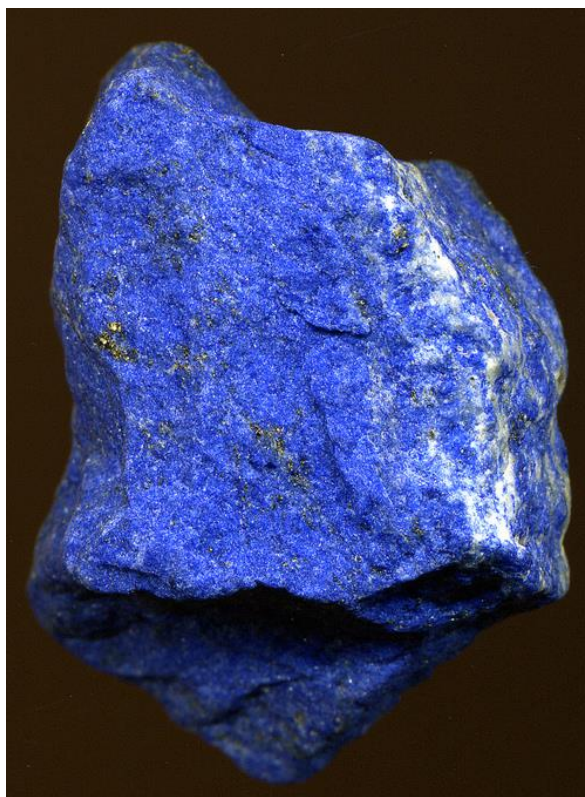
Slika 2: Izvor rijeke Kupe¹⁰

⁹ Šafranek, G., Šolić, T. (2011) *Rijeke Hrvatske*, Veda d.o.o., Križevci

¹⁰ Preuzeto s: <https://www.parkovihrvatske.hr/documents/20181/237470/Izvor+Kupe/19a9192d-d6b9-4703-8c39-9036871b4391?t=1450286655000&imageThumbnail=2>

7. LAPIS LAZULI – ULTRAMARIN

Gledam ga i ne mogu ga prestati gledati! Upravo to bile su riječi koje sam izgovorila kada sam se u srednjoj školi po prvi put susrela s pigmentom modre ultramarin boje. Bijela plastična vrećica u kojoj se nalazio taj čaroban prah modre boje činila mi se kao da nestaje, kao da ju cijela boja svojom prisutnošću obuzme, a tako je obuzela i mene. Voljela sam i volim slikati, kipariti i razmišljati u svim bojama, ali ultramarin je boja koja rastvara, koja potiče razmišljanja u jednom višem, neljudskom i nadljudskom smislu. Istraživanjem o bojama doznala sam da se modra boja nekada dobivala od različitog poludragog kamena modre boje, no upravo se ta duboka ultramarin modra dobivala od jednog posebnog poludragog kamena naziva *lapis lazuli*.

Slika 3: Lapis lazuli u neobrađenome obliku¹¹

¹¹ Preuzeto s: <https://www.gemsociety.org/article/history-legend-lapis-lazuli-gems-yore/>

Priča o lapisu seže daleko u prošlost, točnije 6000 – 7000.g. pr. Kr. daleku prošlost, u doba drevnih (mezopotamskih) civilizacija. Ime mu dolazi od latinske riječi *lapis* – kamen i arapske riječi *lazuward* koja je izvedenica od perzijske riječi *lājvard* – modro nebo. Lapis je metamorfna stijena, modre je boje zahvaljujući mineralu lazuritu, prošaran bijelim tragovima minerala kalcita te zlatnim zrcima minerala pirita, zbog čega podsjeća na plavo nebo obasuto zvijezdama. Prema Pierreu Bariandu, mineralogu na Pariškom sveučilištu Sorbonni, najstarije nalazište lapisa najbolje kvalitete nalazi se u sjeveroistočnom Afganistanu, točnije u pokrajini Badakhshan u rudarskim oknima nalik špiljama na planini Hindu Kush, 1500 m iznad rijeke Kokche. Komadi izvađenoga lapisa spuštaju se na leđima rudara u rudarsko naselje podno planine odakle se mulama i magarcima prenose do ceste gdje ih dočekuju teretna vozila. Lapis se vadi samo između lipnja i studenoga, kada to dopuštaju vremenski uvjeti. Otuda se od davnina izvozio u Kinu, Indiju, Tibet, Sumer, ali čini se da su glavna trgovinska žarišta bila Mezopotamija i Egipat odakle su prevoženi u Europu.

Slika 4: Dolina rijeke Kokche i planine Hindu Kush, Afganistan¹²

¹² Preuzeto s: <https://nova-akropola.com/znanost-i-priroda/priroda/lapis-lazuli-kamen-zvjezdanog-neba/>

U budizmu lapis je smatran jednim od sedam savršenstava, Tibetanci ga nazivaju svetim savršenim kamenom, Perzijanci su vjerovali da nebo duguje svoju boju ogromnoj ploči lapisa na kojoj počiva Zemlja, stoga su pokojnike sahranjivali s lapisom vjerujući da će im tako olakšati prelazak u zagrobni život. U Kini je štovan kao jedan od pet savršenih materijala, uz zlato, žad, porculan i broncu, lazurit se koristio za ukrašavanje carske palače, mauzoleja i hramova. Prema Epu o Gilgamešu, legendarni sumerski kralj Gilgameš (3.000. pr. Krista) nosio je talisman od lazurita; „*Bogovi, ne dajte da ovo zaboravim, uz pomoć lapisa na mome vratu...*”. U grobnicama kraljeva iz Ura pronađeno je više od šest tisuća majstorski izrađenih predmeta od lapisa. U Egiptu su od lapisa izrađivali amajlije, ogrlice, pločice te figurice u obliku skarabeja i drugih religijskih motiva. U grobnicama kraljeva pronađeno je više od dvadeset tisuća ulomaka od lapisa lazulija. Vrhovni sudci drevnoga Egipta nosili su na grudima statuu Maat (božica dvostruke Istine i Pravde) izrađenu od lapisa, a posmrtna maska faraona Tutankhamona napravljena je od zlata, lapisa i modra stakla.¹³

U alternativnoj medicini i kristaloterapiji lapis je simbol obiteljske povezanosti, ljubavi i radosti. Pozitivno utječe na tijelo i um te pomaže u postizanju fizičkoga i mentalnog sklada, unosi pozitivne promjene u domove u kojima nedostaje ljubavi, tolerancije, razumijevanja i komunikacije, na glasu je kao snažan zaštitnik međuljudskih odnosa. Potiče kreativnost, oslobađa intuiciju te pridonosi duhovnome miru i stabilnosti. Stimulira iskrenost i otvorenost te tako pomaže učvrstiti prijateljske odnose. Lapis lazuli od posebne je pomoći u trenutcima teških odluka, podiže razinu samosvijesti, ohrabruje, usmjerava i pomaže prilikom donošenja odluka. Pomaže u suočavanju s istinom te prepoznavanju i prihvaćanju njezinih pouka. Poznat je i kao "dragulj radosti" jer potiče pozitivne emocije, a neutralizira tugu, tjeskobu, nemir i napetost. Prema narodnome vjerovanju, lapis lazuli ima sposobnost odbiti negativnu energiju usmjerenu k osobi koja ga posjeduje. Osim što ima pozitivne učinke na duhovnost i mentalne funkcije, taj kristal pomaže i kod mnogih zdravstvenih tegoba. Poznat je kao kristal koji jača imunitet i stimulira metabolizam, zaštitnik je grla i glasnica, srca i krvnih žila, pomaže kod oslabljene

¹³Grgić, J. (2016) Nova Akropola, Lapis lazuli <https://nova-akropola.com/znanost-i-priroda/priroda/lapis-lazuli-kamen-zvjezdanog-neba/> (Obnovljeno 17.8. 2019. Posjećeno: 3.7.2019.)

cirkulacije, snižava krvni tlak i štiti od srčanoga i moždanog udara, a to su sve samo neke od prirodnih blagodati koje nam ovaj dragi kamen pruža.¹⁴

No ono što je zbilja posebno kod njega jest njegova boja, njegova čista i duboka modra boja. U davna vremena nisu postojale sintetičko proizvedene boje nego su se dobivale iz različitih prirodnih izvora, poput raznog kamenja, zemlje, minerala, sušenog lišća, latica i slično. Tako se modri pigment nije mogao napraviti ni od čega drugoga osim od poludragoga kamenja, poput sodalita, labradorita ili tirkiza, no ni jedan sam po sebi nema duboku i tamnu boju poput lapisa.

U doba Egipćana korištenje lapisa bilo je poprilično skupo, a opskrba njime oskudna. Zato su Egipćani izmislili novu boju, popularno zvanu „egipatsko plava“. Napravljena je zagrijavanjem mješavine vapnenca, pijeska i bakra u kalcijev bakreni silikat na temperaturama između 799 i 899 stupnjeva Celzijusa. Rezultat je bila bogato zasićena, kraljevska tirkizna boja. Azurit je također jedan od modrih pigmenata, rabi se od oko 2500. g. pr. Kr. do 1800. godine, a nastaje trošenjem bakrenih rudnih naslaga. Taj duboki, jasni pigment često je povezan s dubokom plavom bojom zimskog neba. Iako pigment nosi bogatu, ugodnu boju, azurit se rijetko upotrebljava u slikarstvu zbog dostupnosti „egipatsko plave“ koja je bila omiljena zbog svoje trajnosti. Naravno, tijekom godina poznavanja pigmenata i razvitka kemije nastale su brojne nijanse modre boje kao što su kobaltno modra, prusko/pariško modra, cerulean modra...no ni jedna modra nije izazivala toliko divljenje koliko je izazivao ultramarin.¹⁵ Nekada se mogao proizvesti samo prirodnim putem, od drobljenja poludragoga kamena lapisa lazulija u prah koji se posebnim postupkom odvajao od neželjenih primjesa drugih minerala kako bi se dobila najfinija duboka ljubičasto-modra boja. Prva zabilježena uporaba lapisa (ultramarina) kao pigmenta zabilježena je već oko 600./700.g. u špiljskim oslicima budističkih hramova u Bamyanu, u Afganistanu nedaleko od samih rudnika gdje se vadio lapis lazuli. Ultramarin su u Europu oko 14.st. uvezli talijanski trgovci koji su trgovali začinima iz dalekih zemalja, ime je dobio po latinskom nazivu *ultramarinus* što se doslovno prevodi kao prekomorski.¹⁶ Uskoro je cijela Europa postala očarana ultramarinom te je tako gram ultramarina postao skuplji od grama zlata. Ultramarin se koristio isključivo za bitne

¹⁴ Crystal encyclopedia, *Lapis* <https://www.crystalvaults.com/crystal-encyclopedia/lapis> (Obnovljeno: 17.8.2019. Posjećeno 3.7.2019.)

¹⁵ *The History and Meaning Behind the Color Blue in Art* <https://www.invaluable.com/blog/blue-color/> (Obnovljeno: 17.8.2019. Posjećeno 3.7.2019.)

¹⁶ *Lapis Lazuli Color: Ultramarine Blue*, <https://nammu.com/eng/lapis-lazuli-color-ultramarine-blue/> (Obnovljeno: 17.8.2019. Posjećeno 3.7.2019.)

likove ikonografije kao što su Bogorodica i Krist, također zbog svoje skupoće koristio se isključivo na zahtjev naručitelja (mecene). Renesansni i barokni europski umjetnici voljeli su koristiti ultramarin.

Cennino Cennini renesansni je umjetnik koji je usavršio metodu izrade ultramarin pigmenta toliko dobro da se njegovom metodom služi i dan danas. Metoda je sljedeća: nakon mljevenja minerala do finoga praha, on je zatim dobro umješan u smjesu jednakih dijelova smole, voska, lanenoga ulja i burgundske smole. Dobivena smjesa se zagrijava, a zatim se hladi. Nakon toga smjesa se zagrijava u vodi kako bi se mogla što lakše mijesiti rukama. Smjesa se tada uranja u posudu lužine (vode) te se rukama gnječi kako bi iz mase izišle čestice ultramarina. Plave čestice raspršile su se u lužini, dok su nečistoće ostale u masi. Taj je proces proveden više puta, pri čemu je svaka uzastopna ekstrakcija proizvela pigment niže kvalitete. Konačna ekstrakcija, koja se sastoji uglavnom od bezbojnoga materijala, kao i nekoliko plavih čestica, rezultira ultramarinskim pepelom koji se cijeni zbog sivkasto-plave prozirne nijanse. Količina izvornoga ultramarina dobivenog tim procesom iznosi dva do tri posto od ukupne smjese.¹⁷

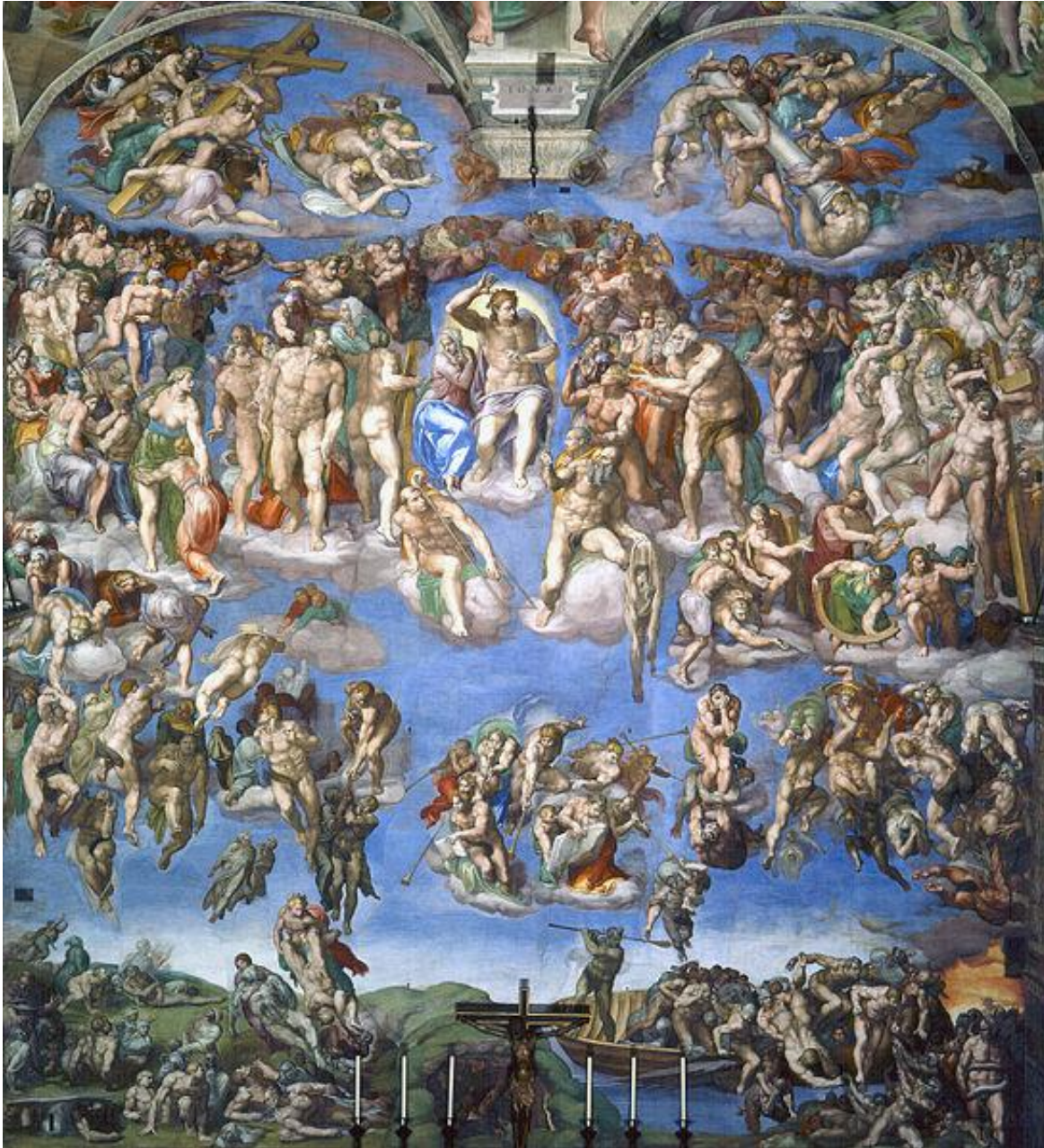
I danas prirodni ultramarin dobiven od lapisa drži svoju cijenu. Prema internetskoj stranici „Kremer“ pigmenta, koji su među najboljim proizvođačima pigmenta na svijetu, kilogram prirodnoga ultramarina ima cijenu od 30.000 američkih dolara.¹⁸

Neki od umjetnika koji su se voljeli koristiti ultramarin bili su Michelangelo, Rafael, Sassoferato, Vermeer i brojni drugi. Početkom 19. st. prirodni ultramarin zamijenjen je sintetičkim koji je uvidio i sam Goethe, kasnije i članovi umjetničke obitelji Tassaert, a kemijski proces osmislili su kemičari i profesori Jean Baptiste Guimet i Christian Gmelin.¹⁹

¹⁷Cennini, C. (2007) *Knjiga o umjetnosti*, IPU, Zagreb

¹⁸ Kremer pigments, Lapis lazuli, <https://shop.kremerpigments.com/en/pigments/kremer-made-and-historic-pigments/4466/lapis-lazuli-purest> (Obnovljeno: 17.8.2019. Posjećeno 3.7.2019.)

¹⁹ Mangla, R. (2015) *True Blue* <https://www.theparisreview.org/blog/2015/06/08/true-blue/> (Obnovljeno: 17.8.2019. Posjećeno 3.7.2019.)

Slika 5: Michelangelo – uporaba ultramarina u osliku neba²⁰

²⁰ Preuzeto s: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Last_Judgement_\(Michelangelo\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Last_Judgement_(Michelangelo).jpg)

Slika 6: Sassoferrato – uporaba ultramarina na Marijinu ogrtaču²¹

²¹ Preuzeto s: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sassoferrato - Jungfrun i b%C3%B6n.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sassoferrato_-_Jungfrun_i_b%C3%B6n.jpg)

Francuski umjetnik Yves Klein odlučio je 1957. godine patentirati svoju vlastitu boju pod nazivom *IKB* odnosno *international Klein blue*. Boja je bazirana na ultramarin modroj boji. Za Yvesa Kleina modra je značila ovo: *Modro je kad nevidljivo postane vidljivo. Modro nema dimenzija, ono je izvan dimenzija u kojem sudjeluju druge boje*. Kleina je inspirirao francuski filozof Gaston Bachelard kada je rekao: *Prvo nema ničega, onda je dubina ništavila, a onda dubina plave.*²²

Slika 7: Yves Klein²³

²²Phaidon, *What was it with Yves Klein and Blue?* <https://uk.phaidon.com/agenda/art/articles/2017/april/28/what-was-it-with-yves-klein-and-blue/> (Obnovljeno: 17.8.2019. Posjećeno 3.7.2019.)

²³ Preuzeto s: <http://www.yvesklein.com/en/selection-d-oeuvres/view/634/untitled-blue-plate/?of=29>

„Najmlađi“ pigment ultramarin boje pronađen je 2009. godine slučajnim otkrićem profesora Masa Subramaniana i njegova studenta Andrewa E. Smitha na sveučilištu u Oregonu u Americi. Godine 2015. Pigment je u komercijalne svrhe pustila tvornica boja Sheperd (Sheperd Color Company), kao i neke druge tvornice koje se bave prodajom umjetničkih proizvoda.²⁴

8. MODRA

Modra (plava) boja jedna je od najrjeđih boja koje se mogu pronaći u prirodi, vrlo je malo biljaka i životinja koje su izvorno modre boje.

Modra je ponajviše nematerijalna boja, u prirodi se prikazuje kao da je stvorena od prozirnosti, od nagomilane praznine, od praznine zraka, vode, kristala. Najhladnija je od svih boja i u svojoj apsolutnosti najčišća. Također je u usporedbi sa svim bojama ona najdublja, pogled u nju tone i gubi se u beskraju boje, bez ikakvih zapreka. Budući da je sama po sebi nematerijalna, modra boja dematerijalizira sve ono što obuhvati, bilo kojem predmetu modra daje lakoću, rastvara ga, modra površina prestaje biti površina, a modri zid prestaje biti zid – pogledi, zvukovi, oblici u plavom iščezavaju, u njemu se gube. Svijetlo modra boja put je sanjarije, kad potamni postaje poput sna. Svijetla misao postaje nesvjesna kao što i svijetao dan neprimjetno postaje duboka noć. Modra boja nije boja ovoga svijeta, ona je neustrašiva i ravnodušna i upućuje na predodžbu o mirnoj i uzvišenoj vječnosti, koja je nadljudska. Modro okružje smiruje i stišava, ne krijepi, već nam nudi bijeg bez hvatanja u koštac sa zbiljom. Modro je povezano s otvorenim prostorima, slobodom, intuicijom, maštom, ekspanzivnošću, inspiracijom i osjetljivošću.²⁵ Modra također predstavlja značenje dubine, povjerenja, odanosti, iskrenosti, mudrosti, stabilnosti, vjere, neba i inteligencije. Modra je jedna od svjetski omiljenih boja: čak 53 % zastava sadržava modru boju.²⁶

²⁴Wikipedia, natuknica: *YInMn Blue* https://en.wikipedia.org/wiki/YInMn_Blue (Obnovljeno: 17.8.2019. Posjećeno 3.7.2019.)

²⁵Chevalier, J., Gheerbrant, A. (2007) *Rječnik simbola: Mitovi, snovi, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi*, Jesenski i Turk, Kic, Zagreb

²⁶Color matters, *The Meaning of Blue* <https://www.colormatters.com/the-meanings-of-colors/blue> (Obnovljeno: 17.8.2019. Posjećeno 3.7.2019.)

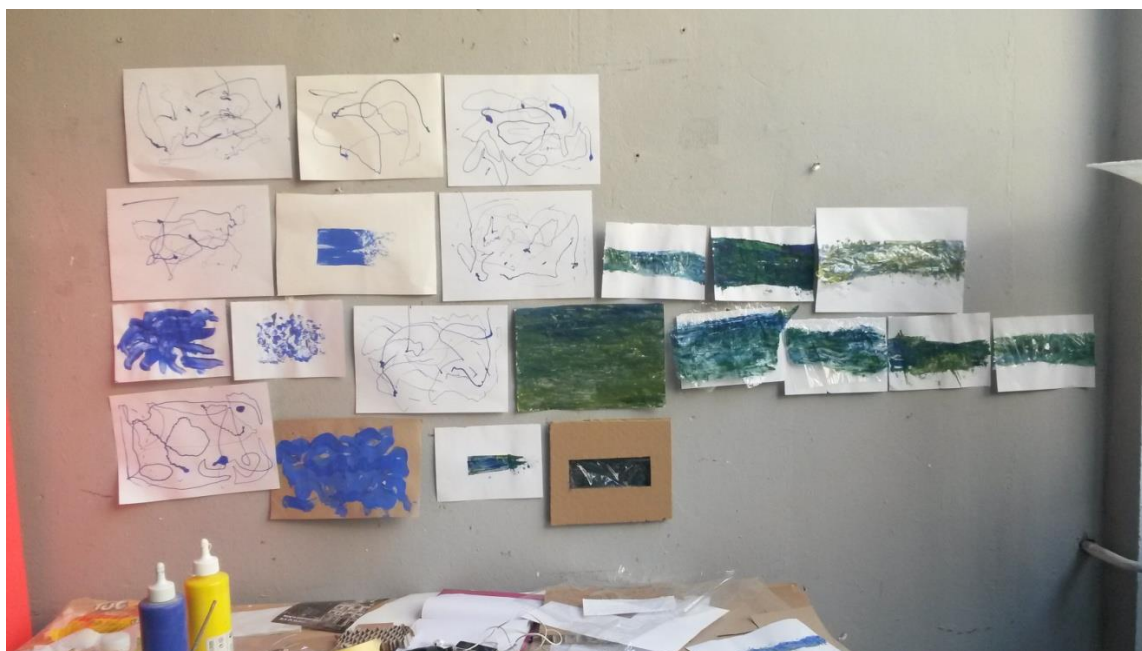
9. PROCES RADA

9.1 Pretproces

Trebalo mi je zaista dosta vremena da shvatim u koji medij mogu najlakše prenijeti misao i u kojem bi mediju rad dobio smisao. Željela sam da rad bude svojevrsna suma svih mojih osjećaja, osjeta i razmišljanja tijekom pet godina studija. Sama ta misao da je ovaj rad nešto s čime ću se oprostiti i čime ću završiti svoje razdoblje studiranja na Akademiji likovnih umjetnosti, pobudila je u meni osjećaje zabrinutosti, tjeskobe pa čak i straha. Naravno, tako to uvijek i biva na početku kad još ne znate s čim se točno susrećete – tu se u nekom trenutku morate susresti sami sa sobom i čini mi se da je od svega to za mene bilo najteže. Isipati u jedan rad sve ono što ste stekli, iskustvo, ponašanje, manire, suočiti se s dobrim i lošim situacijama, to je zaista bio ozbiljan posao – uhvatiti se u koštac sama sa sobom, svojim mislima i osjećajima. Trebalo je pronaći svrhu i smisao, kao što uvijek ponekad svjesno i većinom nesvjesno tražimo u životu, a tako je bilo i za ovaj rad. I uvijek se proteže ta dualnost dobrog i lošega, taj isti yin i yang koji se iznova i iznova okreću i izmjenjuju. Na kraju je ipak prevladao dobar osjećaj, pobijedio je sve žalosne, strašne i tjeskobne trenutke – jer kad tako nešto osjetite, kad se osjetite kao da ste se ponovno rodili, da ste i dalje to isti vi samo obogaćeni i pročišćeni samom i istinskom ljubavlju, onda shvatite koju stvaralačku moć posjedujete.

Sve počinje skicama i razmišljanjem pa je tako počeo i ovaj rad. Prvo su mi na pamet padale ideje doslovnoga prenošenja vode u prostoriju (razne varijacije istoga), nalik veliku plitku akvariju, popunjenu raznim autentičnim kamenčićima, ostacima drveta, mahovinom te stvarnom projekcijom podvodnoga svijeta. Činilo se kao dobra ideja, no nedovoljno bogata i nedovoljno dobar prijenos toga osjećaja koji nosim u sebi. Nadalje su nastajale razne skice, što apstraktne, što realistične, i iz svake sam iscrpila maksimum. Pogled na hidrografsku kartu Republike Hrvatske kako rijeke zapravo izgledaju iz zraka, kuda i kako one krivudaju. Rijeke su na karti svijetlo plave boje, no ja sam svoje skice tokova slikala u ultramarinu, jer se meni po osjećaju činio najbližim. Tako sam odlučila neke dijelove uprostoriti i prenijeti ih u drugu dimenziju. Pitala sam se zašto bi moja rijeka morala teći vodoravno, zašto ne bi tekla okomito, kao što moje misli prolaze kroz moje tijelo. Odlučila sam kombinirati, neka rijeka teče sa stropa pa sa stropa

na zid i onda na kraju na pod. Činilo mi se kao dobitna kombinacija, jedna nebeska rijeka koja se spušta iz višega stanja uma u čovječje stanje i na kraju odlazi, ponire u duboko stanje uma. Ta je skica bila izvorištem novih refleksija. Shvatila sam da bi rijeku bilo najbolje ostaviti samo na zidu jer bi tako prikazivala taj moj „životni“ put, moju „životnu“ rijeku. Upravo sam jedan ulomak te skice modificirala, od njega je nastalo još skica te naposljetku ovaj rad. Ulomak rijeke, odnosno riječnoga korita prenesen je u obliku polukružne niše. Sastavljen je od tankih lesanit ploča te savijen tako da tvori polukrug. Dimenzije rada su: visina: 207 cm, širina: 5 cm te dužina odnosno φ (fi): 360 cm. Vanjska strana polukruga ostavljena je potpuno „sirova“, dok je unutar polukruga izvedeno oblikovanje smjesom *papier-mâché* te je obojeno ultramarin modrom bojom.

Slika 8: Skice 1

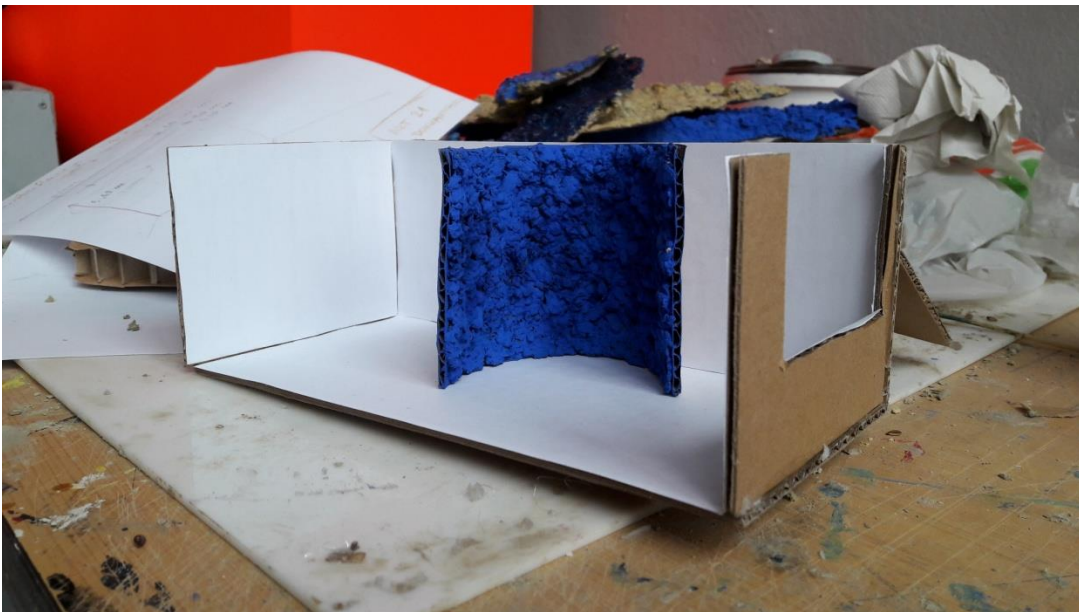
Slika 9: Skica 2

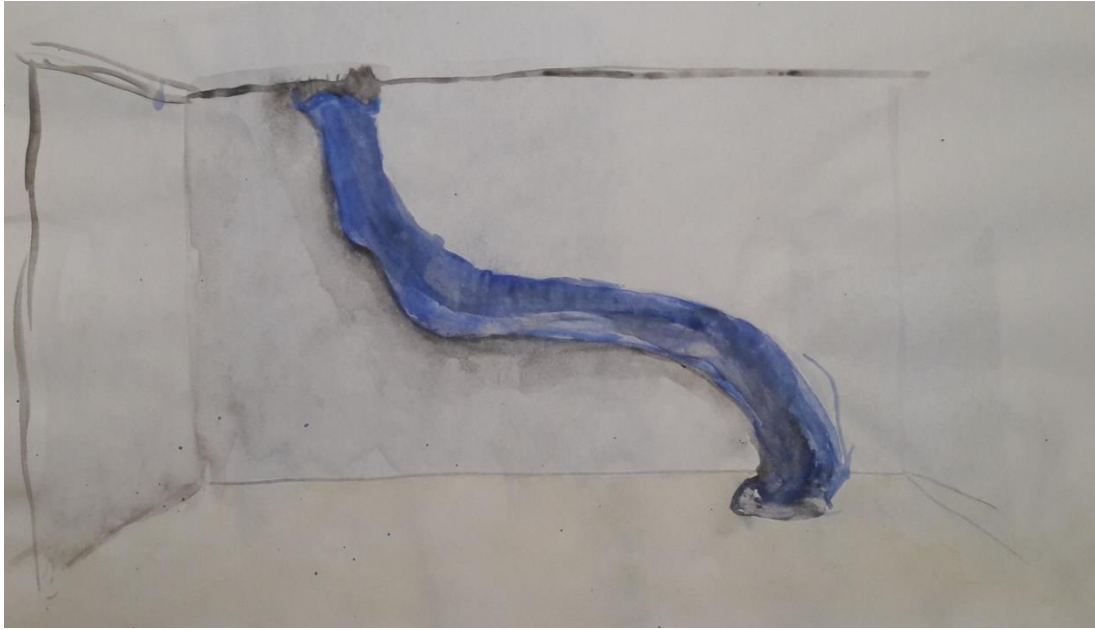
Slika 10: Skice 3

Slika 11: Skice 4

Slika 12: Skica 5

Slika 13: Skica 6

Slika 14: Skica 7

Slika 15: Hidrografska karta Hrvatske ²⁷

9.2 Proces

9.2.1 Oblikovanje polukruga

Prije nego što sam započela s izradom smjese *papier-mâché*, uz pomoć obitelji postavila sam polukrug na koji će smjesa biti postavljena odnosno lijepljena. Polukrug je izrađen od 4 tanke lesanit ploče dimenzije 207 cm x 280 cm x 0.3 cm. Ploče su s jedne strane plastificirane bijelom mat plastikom, a s druge strane su u natur boji, odnosno boji iverice. Ploče su postavljene ovako: dvije ploče okomito su postavljene jedna do druge te su zajedno učvršćene na drvenu letvicu dimenzije 7 x 5 cm. Na svaku od ploča učvršćene su 4 letvice dimenzija 3.5 cm x 5 cm koje idu cijelom dužinom ploče te tvore „rebra“. Ploče s rebrima potom smo savinuli da tvore polukrug te

²⁷ Preuzeto s: <https://croatia.eu/article.php?lang=1&id=9>

zatvorili drugim dvjema pločama istih dimenzija koje smo vijcima pričvrstili u rebra kako bi dobile isti oblik polukruga.

Slika 16: Izrada konstrukcije

Slika 17: Izrada konstrukcije

9.2.2 Papier-mâché (kaširanje)

Postoji više tehnika kaširanja. Jedna je tehnika izrezivanja ili trganja papira u trake ili na komade, umakanje ili premazivanje vezivom koje može biti prirodno – brašno i voda ili sintetičko – Drvofiks/Drvospoj i sl. te lijepljenje papira u slojevima. Druga je tehnika kaširanja *papirna kaša* ili *papirna pulpa* odnosno *papir-maše*, iz francuskoga *papier-mâché* što bi doslovno prevedeno značilo papirna kaša. Papirna kaša dobiva se od bilo kojeg papira/kartona koji je topiv u vodi: papir/karton namače se u vodi sve dok se ne počne raspadati. Nakon toga papir se procijedi kroz

cjediljku sa sitnim sitom te se laganim pritiskom ruke pritisne papirna kaša tako da većina vode isteče. U papirnu kašu dodaje se vezivo, odnosno ljepilo na prirodnoj ili sintetičkoj bazi, a nakon toga svi se sastojci dobro promiješaju.²⁸ Dobivena smjesa trebala bi se moći lako modelirati, poput gline.

Skice i rad izrađivala sam tehnikom papirne kaše. Smjesa uključuje kartone za jaja, vodu, univerzalno ljepilo za drvo *Drvostik* i ljepila za tapete. Istraživanjem, isprobavanjem i namakanjem raznih kartona pokazalo se da su kartoni za jaja bili najisplativija i najbrža opcija. Kartoni za jaja već su strojno obrađeni kartoni napravljeni od papirne kaše te se tako puno brže rastapaju odnosno namaču u vodi i nije potrebno dugo prerađivanja i namakanja kartona kao što je potrebno za neke tvrde neobrađene kartone. Kartone sam nabavila sama, prikupljanjem te donacijama obitelji, prijatelja i kolega. Nakon toga kartone sam trgala na sitne komadiće kako bi se kasnije lakše razmočili u vodi i kako bi njihovo miješanje odnosno usitnjavanje bilo lakše. Nakon usitnjavanja određenu količinu papira namakala sam u vrućoj vodi otprilike 10 do 15 minuta. Kada je papir dovoljno omekšao, procijedila sam ga kroz cjedilo te započela usitnjavanje miješanjem električnom miješalicom. Kada se papir dovoljno usitnio, u nj sam dodavala univerzalno ljepilo za drvo *Drvostik* te ljepila za tapete. Rukama sam ujedinihla sve sastojke te miješala smjesu nekoliko minuta kako bi postala podatna za oblikovanje. Smjesu sam radila po principu „dnevnicu“ odnosno onoliko smjese koliko sam mogla postaviti taj dan. U smjesu od 250 do 300 g trganoga kartona stavila bih otprilike 1 do 2 dcl *Drvostika* te po 3 do 4 žlice ljepila za tepete, no kako je količina smjese varirala, tako je i količina veziva varirala, tako da mogu reći da sam smjesu svaki puta radila odoka. Nakon što se cijela smjesa osušila slijedio je završni dio – bojenje. Bojila sam polukrug nekoliko puta, kistom i električnim raspršivačem boje.

²⁸ Wikipedia, natuknica: *Papier-mâché* <https://en.wikipedia.org/wiki/Papier-m%C3%A2ch%C3%A9> (Obnovljeno: 17.8.2019. Posjećeno 3.7.2019.)

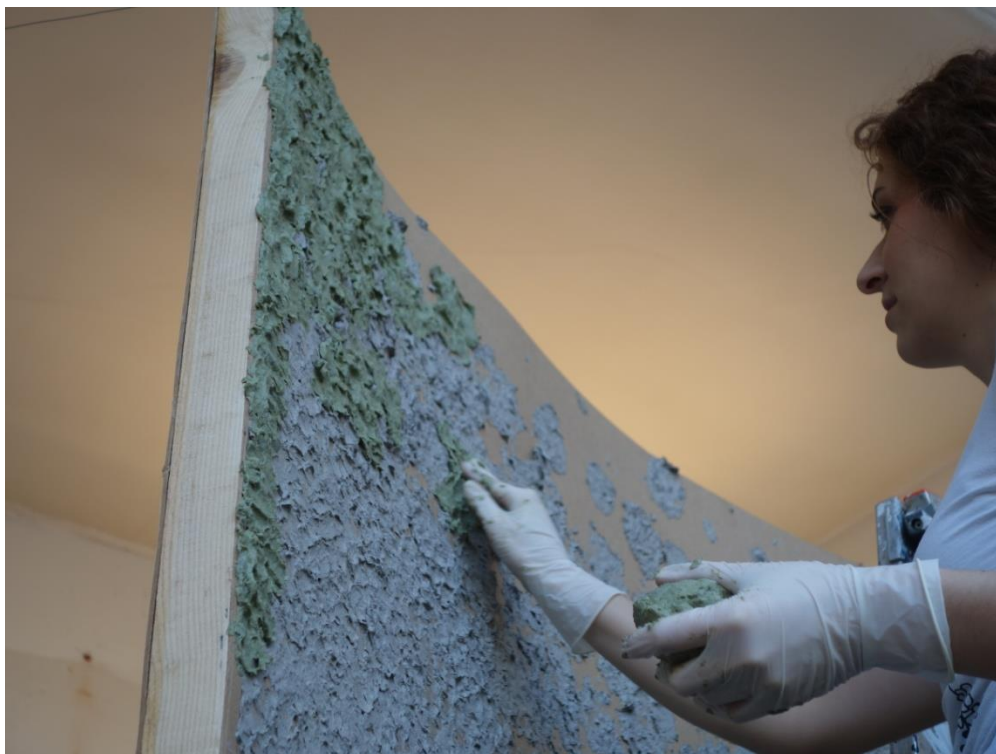
Slika 18: Trgani karton

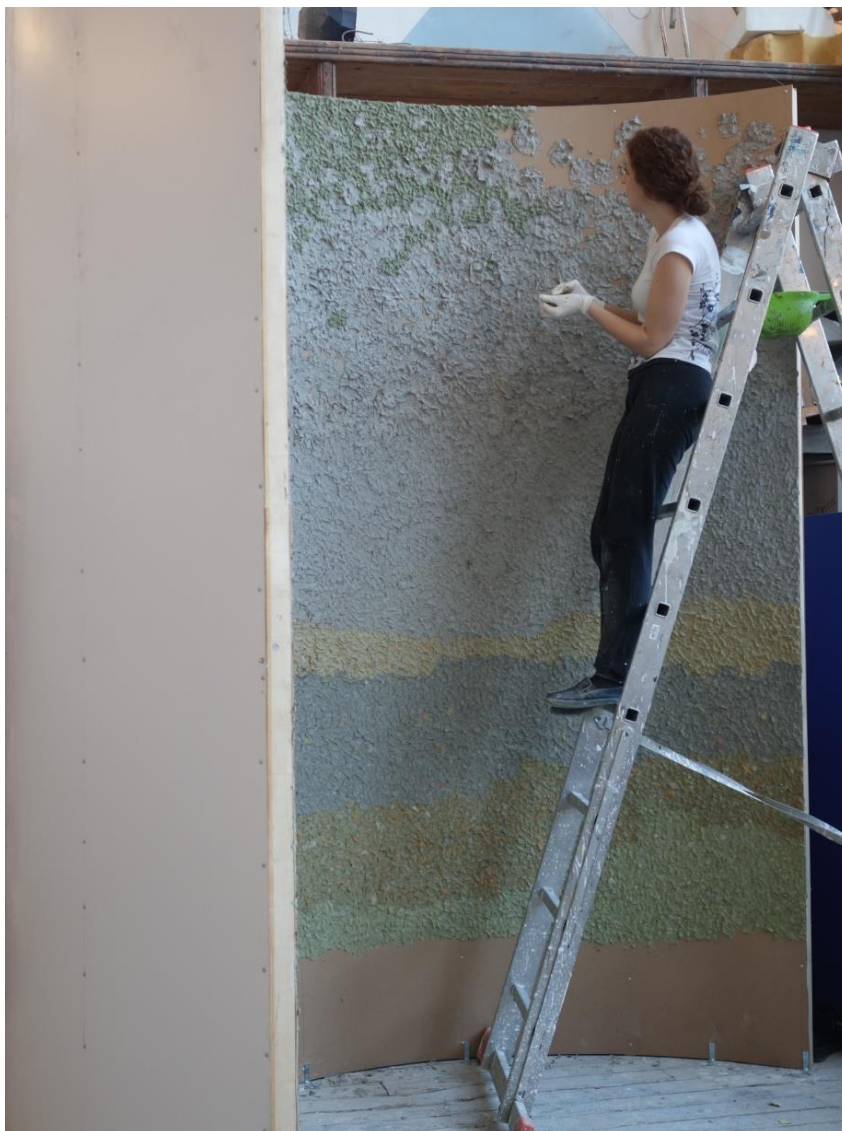
Slika 19: Namakanje kartona u vrućoj vodi

Slika 20: Cijeđenje kartona i izrada smjese

Slika 21: Kaširanje smjese na lesonitnu podlogu

Slika 22: Kaširanje smjese na lesonitnu podlogu

9.3 Produkt

Vanjska strana polukruga bijele je boje i ostavljena je „sirova“, vidljiva konstrukcija koja je učvršćena vijcima. Vanjski dio predstavlja ljudski dio ovoga rada, upravo onaj fizički dio, vanjštinu koja nije uvijek ugrađena i naoko „lijepa“. Unutarnji dio skulpture oblikovan je u *papier-mâché* tehnici koja predstavlja sve one male stvari koje čine život, udubljenja i izbočenja od kojih je život sačinjen. Oplemenjen je s nečim višim i većim od fizičkoga, nečim nadfizičkim,

metafizičkim – ultramarinom. Bojom koja dematerijalizira i tjelesno i životno, bojom duše koja vodi nadljudskom.

Skulptura je zamišljena kao sloj tijela (najdeblji sloj), sloj života, iskustva, duha (tanji sloj) te sloj duše (najtanji sloj, sloj boje). Ulomak rijeke, rijeka kao ulomak mojega života koji se ulijeva i teče zajedno s rijekama drugih ljudi, čini veliku rijeku koja se naposljetku ulijeva u zajedničko more duša.

Slika 23: Zadnja strana rada

Slika 24: Bojenje rada električnim raspršivačem boje

Slika 25: Postav rada u prostoru

Slika 26: Detalj rada

10. UTJECAJI UMJETNIKA, RADOVA, PROSTORA

Svakom radu prethodi istraživanje, tako je prethodilo i ovom. Većina umjetnika i umjetničkih radova koji su utjecali na moj rad nema vidljivu povezanost, no svako umjetničko djelo donosi sa sobom drukčiji način razmišljanja. Osim vizualne umjetnosti, utjecaj je najviše imala priroda, a ponekad je to bila fotografija nekog prostora ili pjesma.

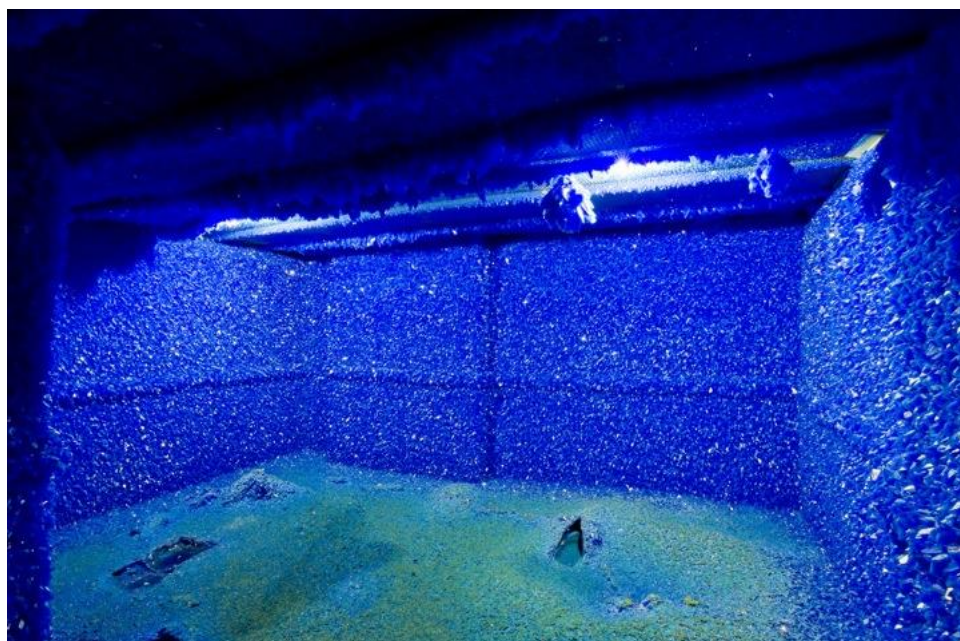

Slika 27: Instalacija Ann Veronice Janssens²⁹

²⁹Preuzeto s: <https://www.pinterest.com/pin/313703930288969307/?lp=true>

Slika 28: Instalacija Olafura Elissona³⁰

Slika 29: Instalacija Rogera Hiornsa³¹

³⁰ Preuzeto s: <https://www.archdaily.com/540338/olafur-eliasson-creates-an-indoor-riverbed-at-danish-museum/53f743c0c07a80c3840007b8-olafur-eliasson-creates-an-indoor-riverbed-at-danish-museum-photo>

³¹Preuzeto s: <https://mymodernmet.com/roger-hiorns-seizure/>

11. DODATAK

11.1 POEZIJA

Bruce Springsteen

„The River“

I come from down in the valley
Where mister, when you're young
They bring you up to do
Like your daddy done
Me and Mary, we met in high school
When she was just seventeen
We'd ride out of this valley
Down to where the fields were green

We'd go down to the river
And into the river we'd dive
Oh down to the river we'd ride

Then I got Mary pregnant
And man that was all she wrote
And for my nineteenth birthday
I got a union card and a wedding coat
We went down to the courthouse
And the judge put it all to rest
No wedding day smiles, no walk down the aisle
No flowers, no wedding dress

That night we went down to the river
And into the river we'd dive
Oh down to the river we did ride

I got a job working construction
For the Johnstown Company
But lately there ain't been much work
On account of the economy
Now all them things that seemed so important
Well mister, they vanished right into the air
Now I just act like I don't remember
Mary acts like she don't care

But I remember us riding in my brother's car
Her body tan and wet down at the reservoir
At night on them banks I'd lie awake
And pull her close just to feel each breath she'd take
Now those memories come back to haunt me
They haunt me like a curse
Is a dream a lie if it don't come true
Or is it something worse

That sends me down to the river
Though I know the river is dry
That sends me down to the river tonight

Down to the river
My baby and I
Oh down to the river we ride³²

³² Preuzeto s: <https://songmeanings.com/songs/view/3458764513820552778/> (Obnovljeno 17.8.2019. Posjećeno: 3.7.2019.)

11.2 Prijevod

Bruce Springsteen

„Rijeka“

Došao sam dolje iz doline

Gdje, gospon, kad si mlad

Odgajaju te da radiš kao što je tata radio

Ja i Mary upoznali smo se u srednjoj

Kad je njoj bilo samo sedamnaest

Vozili bismo se iz ove doline dolje tamo gdje su polja bila zelena

Spustili bismo se do rijeke

I u rijeku bismo uronili

Oh, dolje do rijeke bismo se vozili

Onda sam Mary napravio dijete

I čovječe, samo je o tome pisala

I za svoj devetnaesti rođendan dobio sam iskaznicu sindikata i vjenčano odijelo

Otišli smo dolje do vijećnice

I sudac je sve to završio

Bez osmijeha na vjenčanju, bez šetnje do oltara

Bez cvijeća, bez vjenčanice

Spustili bismo se do rijeke

I u rijeku bismo uronili

Oh, dolje do rijeke bismo se vozili

Dobio sam posao kao građevinar za Johnstown
tvrtku

Ali u posljednje vrijeme nije baš bilo puno posla zbog ekonomije

Sad sve one stvari što su se činile tako bitne

Pa, gospon, isparile su u zrak

Sad se samo ponašam kao da se ne sjećam

Mary se ponaša kao da ju nije briga

Ali ja se sjećam kako smo se vozili u bratovom autu

Njezino tijelo preplanulo i mokro dolje kod rezervoara

Noćima na tim obalama ležao bih budan

I privukao bih ju bliže samo da osjetim svaki njezin dah

Sad se te uspomene vraćaju i proganjaju me

Proganjaju me poput kletve

Je li san laž ako se ne ostvari?

Ili je nešto gore

Što me šalje dolje do rijeke

Mada znam da je presušila

Što me šalje dolje do rijeke noćas

Dolje do rijeke

Moju dragu i mene

Oh dolje do rijeke, vozimo se.

Slika 30: Autorica Ema Puček ispred svog rada

12. LITERATURA:

1. Cennini, C. (2007) *Knjiga o umjetnosti*, IPU, Zagreb
2. Chevalier, J., Gheerbrant, A. (2007) *Rječnik simbola: Mitovi, snovi, običaji, geste, oblici, likovi, boje, brojevi*, Jesenski i Turk, Kic, Zagreb
3. Color matters, The Meanings of Blue, <https://www.colormatters.com/the-meanings-of-colors/blue>
4. Crystal encyclopedia, Lapis, <https://www.crystalvaults.com/crystal-encyclopedia/lapis>
5. Grgić, J. (2016) Nova Akropola, Lapis lazuli – kamen zvjezdanog neba, <https://nova-akropola.com/znanost-i-priroda/priroda/lapis-lazuli-kamen-zvjezdanog-neba/>
6. Kremer pigments, Lapis lazuli, <https://shop.kremerpigments.com/en/pigments/kremer-made-and-historic-pigments/4466/lapis-lazuli-purest>
7. *Lapis Lazuli Color: Ultramarine Blue*, <https://nammu.com/eng/lapis-lazuli-color-ultramarine-blue/>
8. Mangla, R. (2015) *True Blue*, <https://www.theparisreview.org/blog/2015/06/08/true-blue/>
9. Panek, J. (2009) A Seeker's Thoughts, <http://www.aseekersthoughts.com/2009/07/rivers-as-symbol-part-1.html>
10. **Phaidon, What was it with Yves Klein and Blue?**<https://uk.phaidon.com/agenda/art/articles/2017/april/28/what-was-it-with-yves-klein-and-blue/>
11. Šafranek, G., Šolić, T. (2011) *Rijeke Hrvatske*, Veda d.o.o., Križevci
12. *The History and Meaning Behind the Color Blue in Art* <https://www.invaluable.com/blog/blue-color/>
13. Wikipedia, natuknica: voda, https://hr.wikipedia.org/wiki/Tales#Voda_kao_po%C4%8Delo
14. Wikipedia, natuknica: voda, <https://en.wikipedia.org/wiki/Water>
15. Wikipedia, natuknica: Plava (boja) https://en.wikipedia.org/wiki/YInMn_Blue

13. Slikovni izvori:

(Po pojavljanju)

1. Slika 1: Rijeka Kupa, privatna fotografija
2. Slika 2: Izvor rijeke Kupe, preuzeto s:
<https://www.parkovihrvatske.hr/documents/20181/237470/Izvor+Kupe/19a9192d-d6b9-4703-8c39-9036871b4391?t=1450286655000&imageThumbnail=2>
3. Slika 3: Lapis lazuli u neobrađenoj obliku, preuzeto s: <https://www.gemsociety.org/article/history-legend-lapis-lazuli-gems-yore/>
4. Slika 4: Dolina rijeke Kokche i planine Hindu Kush, Afganistan, preuzeto s:
<https://nova-akropola.com/znanost-i-priroda/priroda/lapis-lazuli-kamen-zvezdanog-neba/>
5. Slika 5: Michelangelo Buonarotti, *Posljednji Sud*, Freska, 1536.-1541., Sikstinska Kapela, Rim – uporaba ultramarina u osliku neba, preuzeto s:
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Last_Judgement_\(Michelangelo\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Last_Judgement_(Michelangelo).jpg)
6. Slika 6: Giovanni Battista Salvi da Sassoferrato, *Djevica u molitvi*, ulje na platnu, 1640.-1650., Nacionalna Galerija London – uporaba ultramarina na Marijinu ogrtaču, preuzeto s:
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sassoferrato_-_Jungfrun_i_b%C3%B6n.jpg
7. Slika 7: Yves Klein, *United Blue Plate (IKB 54)*, 1957., Pariz, preuzeto s:
<http://www.yvesklein.com/en/selection-d-oeuvres/view/634/untitled-blue-plate/?of=29>
8. Slika 8: Skice 1, privatna fotografija
9. Slika 9: Skica 2, privatna fotografija
10. Slika 10: Skice 3, privatna fotografija
11. Slika 11: Skice 4, privatna fotografija
12. Slika 12: Skica 5, privatna fotografija
13. Slika 13: Skica 6, privatna fotografija
14. Slika 14: Skica 7, privatna fotografija
15. Slika 15: Hidrografska karta Hrvatske, preuzeto s: <https://croatia.eu/article.php?lang=1&id=9>
16. Izrada konstrukcije, privatna fotografija
17. Izrada konstrukcije, privatna fotografija
18. Slika 18: Trgani karton, privatna fotografija
19. Slika 19: Namakanje kartona u vrućoj vodi, privatna fotografija
20. Slika 20: Cijeđenje kartona i izrada smjese, privatna fotografija
21. Slika 21: Kaširanje smjese na lesomitnu podlogu, privatna fotografija
22. Slika 22: Kaširanje smjese na lesomitnu podlogu, privatna fotografija
23. Slika 23: Zadnja strana rada, privatna fotografija
24. Slika 24: Bojenje rada električnim raspršivačem boje, privatna fotografija
25. Slika 25: Postav rada u prostoru, privatna fotografija

26. Slika 26: Detalj rada, privatna fotografija
27. Slika 27: Instalacija Ann Veronice Janssens, preuzeto s:
<https://www.pinterest.com/pin/313703930288969307/?lp=true>
28. Slika 28: Instalacija Olafura Elissona, preuzeto s: <https://www.archdaily.com/540338/olafur-eliasson-creates-an-indoor-riverbed-at-danish-museum/53f743c07a80c3840007b8-olafur-eliasson-creates-an-indoor-riverbed-at-danish-museum-photo>
29. Slika 29: Instalacija Rogera Hiornsa, preuzeto s: <https://mymodernmet.com/roger-hiorns-seizure/>
30. Slika 30: Autorica Ema Puček ispred svog rada, privatna fotografija